



**“Kom inte för sent till det du vill komma i tid till!”**

*Nalle Puh*

*En rapport om barns villkor, och förslag för ökad jämlikhet i Västra Götalandsregionen*

*Socialdemokraterna i VGR, juni 2017*



**Socialdemokraterna**  
FRAMTIDSPARTIET

## Förord

Sverige är ett bra land att växa upp i. Vi vet att barn och unga generellt sett har goda sociala förhållanden och bra förutsättningar för god hälsa jämfört med många andra länder i världen. Detta gäller för de allra flesta barnen.

Barnfattigdomen<sup>1</sup> i Sverige har sedan många år tillbaka legat på en nivå på lite drygt 12 %. Det motsvarar över 230 000 barn. Att växa upp under tuffa ekonomiska omständigheter ger inte samma möjligheter för barn att tillgodose sina rättigheter, och ger sämre chanser till en uppväxt med goda livsvillkor. Detta är välkänt - ändå görs inte tillräckligt för att rätta till dessa orättvisor i samhället för att nå en jämlik hälsa både för barn och unga, men också senare i livet.

Skillnaderna i barnfattigdom mellan regioner och landsting i Sverige varierar. I Västra Götalandsregionen ligger barnfattigdomsnivån på ungefär samma nivå som i riket. De kommuner med flest barn i ekonomisk utsatthet är regionens storstadsområden, det vill säga Göteborg, Borås och Trestads-området (Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg). Här lever nästan 25 000 barn i ekonomisk utsatthet. Förutom de stora tätorterna är barnfattigdomen större i landsbygds-kommunerna, och lägre i Göteborgs kranskommuner. Skillnaderna är också stora inom de stora städernas stadsdelar, där miljonprogramsområdena har en betydligt högre andel barn som lever i ekonomisk utsatthet. Rädda Barnen har under flera år visat i sina rapporter att skillnaderna har ökat, vilket är ett mönster som också återfinns i Västra Götalandsregionen.

Effekterna av barnfattigdomen är väl kartlagda i rapporter och forskning. Till exempel finns rapporter som pekar på en högre risk för såväl fysisk som psykisk ohälsa, eftersom barnens självbild påverkas då barn tidigt märker av familjens socioekonomiska ställning. Vi vet också att elever som bor i ekonomiskt utsatta hushåll löper större risk att inte nå kunskapsmålen i skolan, samt deltar i lägre utsträckning i föreningslivet och idrottar mindre på sin fritid.

### Att ojämlikheten ökar och att den så påtagligt även drabbar barn är ett stort problem som vi politiskt måste agera mot.

Vi Socialdemokrater i Västra Götalandsregionen har länge verkat politiskt för att förbättra barns möjligheter till goda livsvillkor för att på så sätt skapa bästa förutsättningar för god och jämlik hälsa under uppväxten och senare i livet. Exempel på dessa insatser är gratis sjukvård, välutbyggd barnhälsovård och familjecentraler. I vår region såg vi till att gå före i arbetet med glasögonbidrag och fri tandvård för barn och unga vuxna. Vi har varit med och tagit fram projekt som syftar till att tidigt upptäcka och genomföra insatser för barn med autismspektrumstörningar och vi har också prioriterat rabatter på kollektivtrafiken för barn och unga. Men mer behöver göras.

Vi behöver lyfta frågan om barnrättsperspektivet oftare i vårt politiska arbete. Därför är det bra att regionen har arbetat fram ett utbildningsmaterial om FN:s barnkonvention, men för att säkerställa kompetens om barns rättigheter behövs ett tydligt ledarskap gentemot våra verksamheter och anställda att också prioritera dessa frågor. Det är också känt att tidiga insatser är de som ger bäst effekt mot att utjämna skillnader i hälsa och socioekonomiska förhållanden. Därför behöver vi ta fler initiativ till möjligheter till tidiga insatser och tidiga uppföljningar av exempelvis barnhälsoindex i hela regionen. Vi tror också att Västra Götalandsregionen kan göra mer som samverkansaktör med kommunerna, föreningslivet och samhällets övriga aktörer för att öka barns deltagande i olika aktiviteter.

<sup>1</sup> Barnfattigdom definieras som andel barn som lever i ekonomisk utsatthet, ett samlingsmått på familjer som beviljats försörjningsstöd, eller lever med låg inkomststandard där inkomsterna understiger normerande nivåer för baskonsumtion i hushållet. I måttet ingår inte hushåll med hög skuldsatthet, eller asylsökande samt ensamkommande flyktingbarn.



Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionen har genom tillgängliga siffror tagit fram denna rapport om barnfattigdomen i vår region. Siffrorna visar att villkoren inte är jämlika.

Vi vill ha ett Västra Götaland där alla barn känner en framtidstro, och där ingen lämnas på efterkälken. Vi har satt samman åtta punkter av varierande omfattning på insatser som syftar till att stärka barns rättigheter och förbättra deras villkor i Västra Götalandsregionen. Dessa förslag har för avsikt att märkbart minska de negativa effekterna, både på kort och lång sikt, som barnfattigdomen leder till:

- Att implementera de nio principerna, hämtade från "strategin om att stärka barns rättigheter", inom Västra Götalandsregionens löpande verksamheter.
- Att inrätta ett barnrättsforum i regionen, för att i samarbete med kommuner, föreningsliv och andra samhällsaktörer medverka till att stödja och samordna utveckling av hållbara strategier för att implementera och tillämpa barnkonventionen i hela Västra Götalandsregionen.
- Att årligen genomföra en uppföljning av ett barnhälsoindex på delregional nivå i Västra Götalandsregionen med möjlighet till nedbrytning till kommunal och stadsdelsnivå.
- Att undersöka möjligheten att införa fria skolresor till regionens kulturverksamheter för barn.
- Att införa ett halverat biljettpris i kollektivtrafiken för barn mellan 6 och 15 år.
- Att få en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård för åldersgruppen 0-25 år.
- Att genomföra ett handslag med kommunerna om att alla unga ska lämna skolan med godkända betyg.
- Att stimulera lokala initiativ som syftar till att öka föreningsdeltagandet bland nyanlända, samt barn som lever i ekonomisk utsatthet.

Det finns internationell forskning som pekar på att ett jämlikt samhälle är i alla avseenden bättre för alla invånare, deras hälsa och välbefinnande, även för barnen och också för den rika delen av befolkningen. Det finns också rapporter kring barns hälsa i rika länder som visar att satsningar på utbildning och en jämn inkomstfördelning kan betyda minst lika mycket och i vissa fall mer för barns hälsa än satsningar direkt på hälso- och sjukvård, även om både ock givetvis behövs. Sammantaget pekar såväl studier som vår rapport på vikten av att verka för förebyggande insatser, och jämlikhetsskapande åtgärder inom flera sektorer. Det är dessa principer som vi Socialdemokrater i Västra Götalandsregionen vill basera vårt samhällsbygge på.



**Vi vill skapa ett bättre  
Västra Götaland för alla.**

## Barnfattigdom i Västra Götalandsregionen

Vi vet att barn och unga i Sverige idag lever under relativt goda sociala förhållanden, och med god hälsa jämfört med många andra länder. Men i Sverige levde 2014 ca 234 000 barn i ekonomiskt utsatthet<sup>2</sup>.

Skillnaderna i andel barn som lever i ekonomisk utsatthet mellan regioner och landsting i Sverige varierar mellan Hallands län på 7,0 %, och Södermanlands län på 16,6 % (se bilaga 1). Jämförs Västra Götalandsregionen med Region Skåne och Stockholms Läns Landsting så har Skåne en högre barnfattigdom, 16,2 %. I Stockholm däremot ser situationen bättre ut med en andel på 9,8 %. I Västra Götalandsregionen levde 2014 nästan var åttonde barn i Västra Götalandsregionen i ekonomisk utsatthet, vilket motsvarar drygt 39 000 barn.

### Ökade klyftor

Om en tittar på hur barnfattigdomen utvecklats de senaste åren har inte antalet barn i Västra Götalandsregionen som lever i ekonomisk utsatthet ökat, sett under åren 2010 – 2014. Barn som lever i ekonomisk utsatthet har i stort sett varit konstant sedan 2010 (12,3% 2010, 11,8% 2014). Däremot har skillnaderna och ojämlikheten i regionen ökat (se diagram 1).

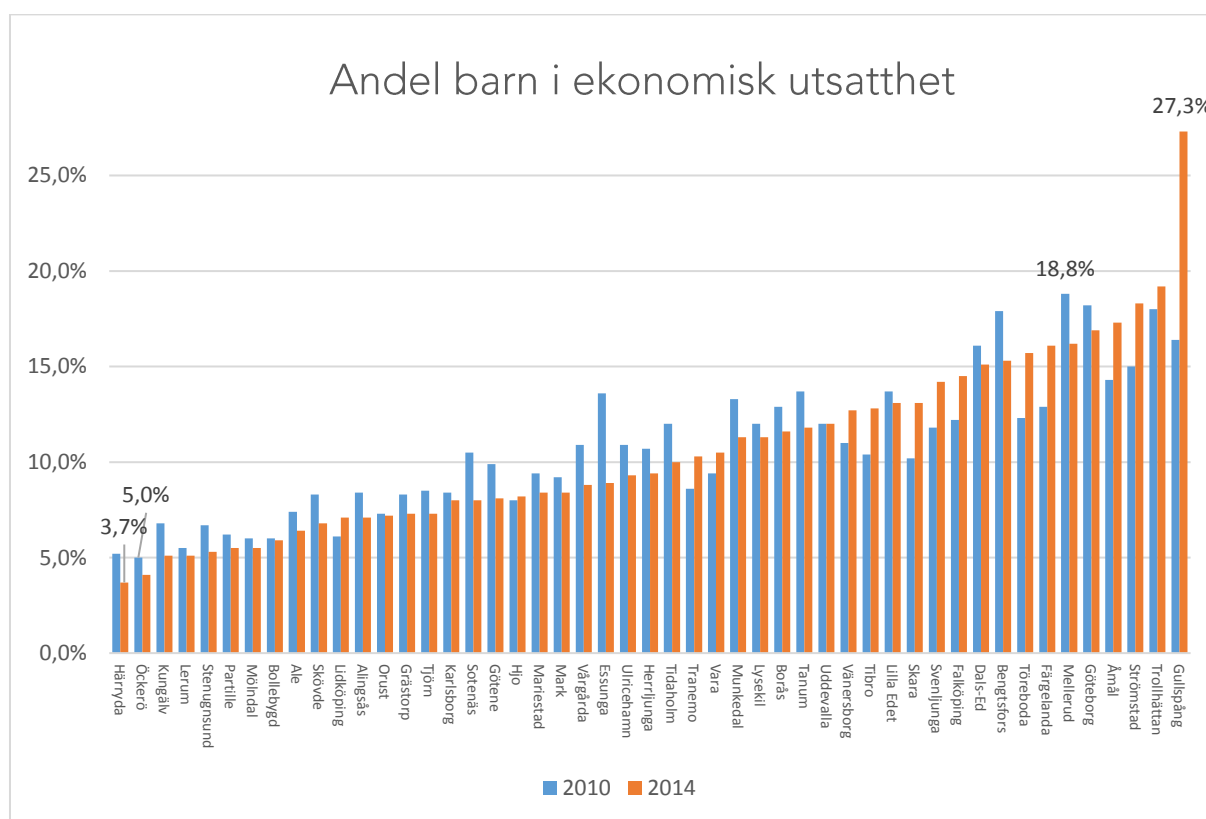
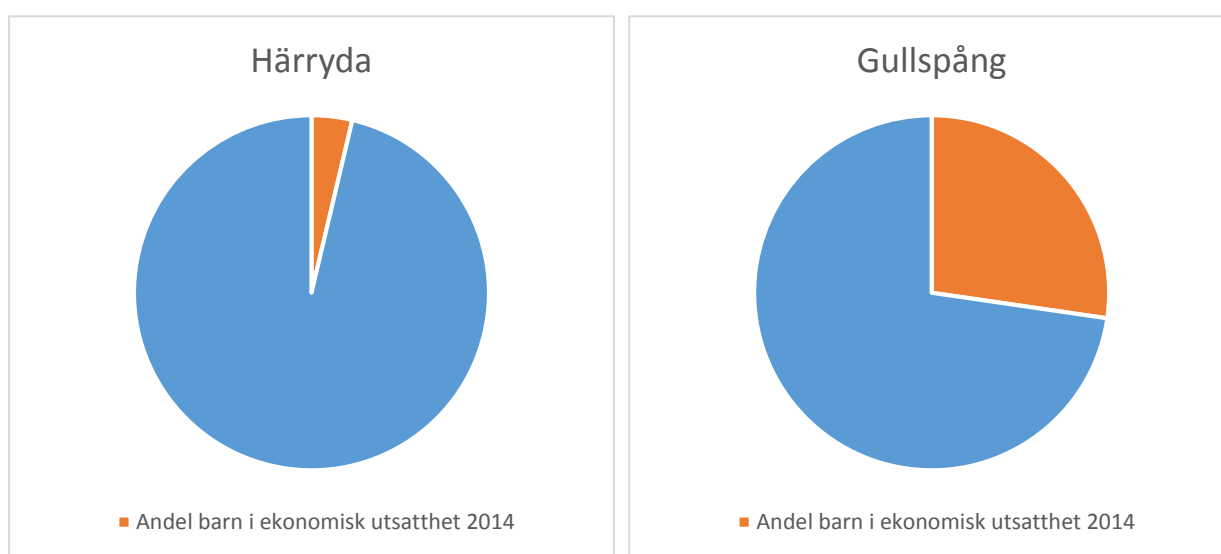


Diagram 1.

<sup>2</sup> Definition på ekonomisk utsatthet som används av bland andra Rädda barnen och Folkhälsomyndigheten. Statistiken avser andel barn 0-17 år med svensk eller utländsk bakgrund som finns i ekonomiskt utsatta hushåll. Med ekonomiskt utsatta menas hushåll med låg inkomst eller socialbidrag. Med låg inkomst menas lägsta utgiftsnivå baserad på socialbidragsnorm och en norm för boendeutgifter. Om inkomsterna understiger normen för dessa utgifter definieras detta som låg inkomst. Med socialbidrag menas att sådant erhållits minst en gång under året. I denna rapport används begreppet "ekonomisk utsatthet" som ett mått på barnfattigdomen.

Vid en jämförelse mellan den kommunen med lägst respektive högst andel barn i ekonomisk utsatthet så är skillnaderna stora. År 2010 var barnfattigdomen på Öckerö, den kommunen med lägst andel, 5,0 %. Samma år levde 18,8 % av barnen i Melleruds kommun i ekonomisk utsatthet, vilket var den kommun med högst andel. Fyra år senare har skillnaden mellan den kommunen med lägst andel och den kommunen med högst andel barn i ekonomisk utsatthet ökat drastiskt. 2014 var Härryda den kommun med lägst barnfattigdom, med en andel på 3,7 %, medan Gullspång hade en andel på 27,3 % som då hade högst. Skillnaden mellan den kommunen med lägst barnfattigdom, respektive högst har ökat på de ojämlika villkoren för barn att växa upp i. Ett annat sätt att beskriva situationen är att 2010 på Öckerö levde ett på tjugo barn i ekonomisk utsatthet, medan i Mellerud är det nästan var femte barn. År 2014 är motsvarande situation ett på tjugosju barn i Härryda, och drygt var fjärde barn i Gullspång.



Det som också tydliggörs är att det är samma områden nu som då med hög respektive låg andel barn som lever i ekonomisk utsatthet. De kommuner som låg bra till 2010 ligger bättre till 2014, och tvärtom (några få undantag förekommer). Det innebär att barnfattigdomen är fastbiten i olika delar av regionen, samt att de kommunerna med mer välställda familjer har fått det bättre.

### Skillnad inom städerna

Spridningen är också stor inom de större städerna. Barnfattigdomen skiljer sig exempelvis i Göteborg mellan stadsdelar så som Angered och Östra Göteborg (andel barn i ekonomisk utsatthet drygt 37 %), jämfört med Majorna-Linne och Örgryte-Härlanda som har en andel på 8% (Rädda Barnen, 2015).

Även om exempelvis Gullspånga höga andel barn i ekonomisk utsatthet innebär relativt få barn, 78 barn (jämfört med Härryda som 2014 hade 347 barn, se bilaga 1) så innebär det en betydande hög andel, vilket får konsekvenser på kommunen och på den jämlika hälsan i regionen i stort. Det är ingen överraskning att de flesta barnen är lokaliserade i storstadsregionerna, så som Göteborg, Borås och Trollhättan. Av de drygt 39 000 barn som lever i ekonomisk utsatthet bor över hälften i dessa tre städer.

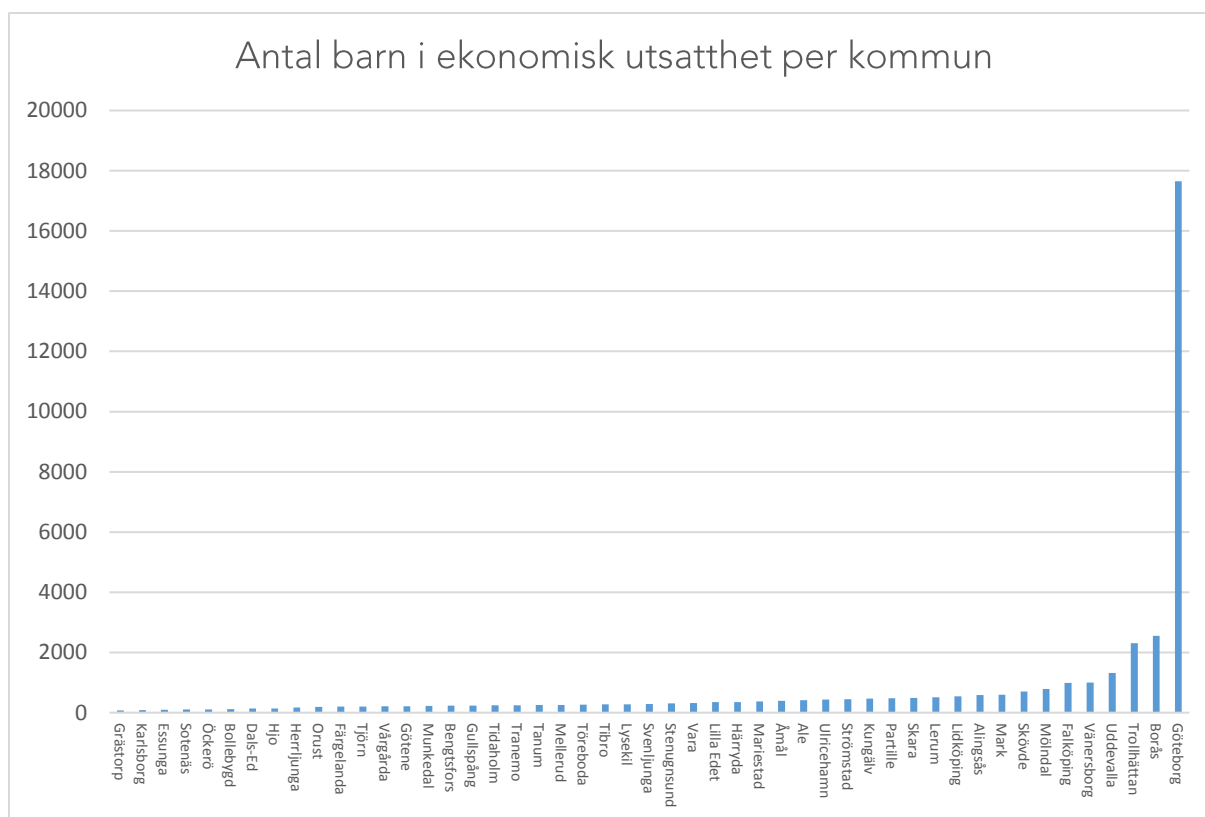


Diagram 2.

Det ligger en stor utmaning i att utjämna skillnaderna och dess effekter både där det finns en hög andel barnfattigdom och där det stora antalet barn i ekonomisk utsatthet finns. Vi kan också konstatera att i vissa områden är det både många barn, och en hög andel barnfattigdom, vilket ger stora utslag i problematiken. Exempel på sådana områden är de utsatta förortsområdena i de större städerna.

## Tydliga riskfaktorer för ekonomisk utsatthet

Barnfamiljers levnadsvillkor påverkas i hög grad av hur väl föräldrarna är etablerade inom exempelvis socialförsäkringssystemen, arbetslöshetsförsäkringar och på arbetsmarknaden. Det är samtidigt tydligt att den ekonomiska utsattheten bland barn är större bland familjer med utländsk bakgrund (*Ericsson & Andersson, 2015*). Även faktorer så som låg utbildningsnivå har samband med sämre hälsa och sociala förhållanden (*Socialstyrelsen, 2013*). Barn till ensamstående mödrar med socialbidrag är en grupp som är särskilt utsatt vad gäller ekonomisk utsatthet (*Ericsson & Andersson, 2015*). En annan utsatt grupp som ofta lyfts fram är romska barn, barn med särskilda behov och barn med funktionsnedsättningar. Vidare slås också fast att bland äldre barn och unga skiljer upplevelserna av att vara i ekonomisk utsatthet, där flickor i större utsträckning än pojkar upplever att det haft negativa konsekvenser i vardagen (*Ericsson & Andersson, 2015*).

Flera av dessa faktorer samverkar och påverkar varandra, och ingen av ovannämnda grupper är homogena. Det är viktigt att Västra Götalandsregionen bidrar i arbetet för barn som lever i ekonomisk utsatthet, men det är många grundproblem som står utanför regionens makt att påverka. På sikt påverkar den ekonomiska utsattheten bland barn regionens verksamheter negativt. Samtidigt finns insatser som regionen kan bidra med för att mildra effekterna av barnfattigdom, och därmed skapa en mer jämlik och rättvis region för barn att växa upp i.

## Ekonomisk utsatthet och dess konsekvenser

Det finns många rapporter som pekar på vilka konsekvenser ekonomisk utsatthet har för barns uppväxt och utveckling. Barn som växer upp i ekonomisk utsatthet löper större risk att utvecklas sämre fysiskt och psykiskt (*Ericsson & Andersson, 2015*). Det finns därtill studier som pekar på att föräldrars socioekonomiska ställning kan påverka den jämlika vården för deras barn (Socialstyrelsen, 2013). Det har också påvisats att det finns tydliga samband mellan barn och unga i ekonomisk utsatthet, och olika typer av ohälsa. Till exempel är inskrivningar på sjukhus vanligare förekommande bland barn i ekonomisk utsatthet, liksom psykisk ohälsa (*Mörk, Sjögren, & Svaleryd, 2014*).

### Stor påverkan

I en dokumentationsskrift från ett seminarium Västra Götalandsregionen anordnade genom Folkhälsokommittén framgår att barn mycket tidigt märker av familjens socioekonomiska ställning. Enligt Tapio Salonen (professor i socialt arbete, Högskolan i Malmö) förstår barn som lever i ekonomisk utsatthet tydligt att de inte kan delta i samhället på lika villkor som andra barn (*Folkhälsokommittén, VGR, 2010*). Det kan handla om en avgift för skolresor, eller deltagande i föreningsliv där det krävs medlemsavgifter och utrustning. Salonen menar på att detta har stor påverkan på individens självbild under uppväxten och senare i livet, vilket ökande förtidspensioner är en indikator på (*Folkhälsokommittén, VGR, 2010*).

I stadsdelarna i nordöstra Göteborg studerades 2010 ett barnhälsoindex vilket visade på att levnadsförhållandena i dessa områden var sämre än i övriga delar av staden (*Köhler, 2010*). Det konstaterades att hälsan är ojämnt fördelad bland de svagaste, fattigaste, lägst utbildade och de ensamstående. Den ojämlika hälsan påverkar i sin tur också barnen. Slutsatsen är att förutsättningarna för barns välbefinnande i ekonomiskt utsatta områden är märkbart sämre än i övriga områden, vilket också bekräftades av kartläggningen av barnhälsoindexet i dessa delar som gav ett tydligt lägre värde för nordost jämfört med övriga Göteborg (*Köhler, 2010*).

### Kartläggning saknas

Bilden av hur barnfattigdomen påverkar den jämlika hälsan bland barn i hela Västra Götalandsregionen är inte helt entydig. Någon sådan kartläggning har inte gjorts. Trots tydliga indikatorer på att barnfattigdom borde ge tydliga skillnader i hälsa och vårdkonsumtion mellan de rikare kommunerna och de med större andel ekonomiskt utsatta, så är det svårt att hitta klara och tydliga samband. Att tydliga samband uteblir i vissa jämförelser kan bero på mörkertal i statistiken, att det råder en underkonsumtion i dessa utsatta områden. Det kan också bero på valet av faktorer, som på en sammanvägd aggregerad nivå inte ger tydligt utslag.

För att minimera riskerna behövs en sammanhängande barn- och ungdomshälsovård för gruppen 0-25 år.

### Risker på sikt

Det finns utöver direkta samband mellan ekonomisk utsatthet och hälsa även indirekta samband.

Risken för exempelvis låga skolresultat är betydligt högre för elever som lever i ekonomisk utsatthet. De elever som inte klarar skolans mål löper senare en betydligt större risk att drabbas av psykosociala problem och annan ohälsa (*Ericsson & Andersson, 2015*) (*Käll, 2011*) som i sin tur ökar de negativa effekterna av barnfattigdom.

Andra tydliga samband är barns deltagande i föreningsliv som ofta medför kostnader för familjen så som utrustning och medlems- och träningsavgifter. Det har visat sig att unga med begränsade resurser, och barn till ensamstående föräldrar deltar i föreningsliv i lägre utsträckning och idrottar mindre på fritiden (*Ericsson & Andersson, 2015*). Detta leder också i sin tur till sämre hälsa på sikt.

## Vad Socialdemokraterna vill

En av slutsatserna i en rapport skriven av länsstyrelserna i Skåne och Västerbotten slår fast att det finns mycket att göra för barn som lever i ekonomisk utsatthet, och att en viktig förutsättning är att frågan lyfts på dagordningen (*Ericsson & Andersson, 2015*). I Västra Götalandsregionen har redan åtgärder för att främja jämlik hälsa för barn vidtagits. Några exempel som Socialdemokraterna varit med och bidra till är exempelvis fria läkemedel och gratis tandvård. Andra viktiga insatser är glasögonbidrag, feriekorten under skolloven, och TUTI-projektet<sup>3</sup> i Hjällbo (*Blomquist, 2013*). Men det behövs mer; förra året lämnade 2 257 barn i Västra Götaland grundskolan utan behörighet för att komma in på gymnasiet. Dessutom lämnar var fjärde elev i varje årskull gymnasiet utan att ha fullföljt sina studier.

Enligt FN:s barnkonvention<sup>4</sup> ska barnens behov av trygghet och skydd tillgodoses. Här har det offentliga ett stort ansvar. Barn ska även respekteras, och ges möjligheter att vara med och påverka sina liv. För att leva upp till dessa förpliktelser i Västra Götalandsregionen, och för att på bästa sätt kunna tillämpa ett barnrättsperspektiv, måste våra verksamheter arbeta utefter dessa grundsatser på ett systematiskt sätt. Det gäller dels att ta ansvar för och hänsyn till de samhällsstrukturer som råder som påverkar barns möjligheter till det goda livet, men det handlar också om att i vissa fall genomföra särskilda åtgärder för barn som lever i ekonomisk utsatthet.

Tidiga och samordnade insatser kan utjämna skillnader i hälsa och sociala förhållanden (Socialstyrelsen, 2013). Vi vet samtidigt att inte alla grupper tar del av hälso- och sjukvård och psykosocialt stöd i lika hög utsträckning. Det kan därför behövas särskilda satsningar i form av uppsökande verksamhet. Ett sådant exempel är tandvården som på olika håll satsar på uppsökande verksamhet i områden där tandhälsan är sämre än genomsnittet. Ungdomsmottagningarna är en annan funktion där det finns exempel på uppsökande verksamhet för att öka besöksfrekvensen för vissa grupper, till exempel unga män (*Socialstyrelsen, 2013*). En annan viktig slutsats som Socialstyrelsen lyfter fram är betydelsen för gratis välfärdstjänster, så som skola, sjukvård och tandvård. Dessa satsningar är rimliga inte bara ur ett rättviseperspektiv, utan investeringar i barns och ungas levnadsförhållanden minskar också de sociala kostnaderna på sikt (*Ericsson & Andersson, 2015*).

Vi socialdemokrater i Västra Götalandsregionen är beredda att höja ambitionsnivån för att skapa bättre framtidstro för alla barn.

### Del 1 – Ansvar för och hänsyn till de samhällsstrukturer som råder

I juni 2010 överlämnade den dåvarande regeringen en proposition till riksdagen ([prop.2009/10:232](#)) som innehöll en strategi för att stärka barns rättigheter. Strategin består av nio principer, som utgår från artiklarna i FN:s barnkonvention. Avsikten var att strategin skulle fungera som utgångspunkt för offentliga aktörer som i sina verksamheter ska säkerställa att barns rättigheter höras.

De nio principerna som ingår i strategin är följande:

Princip 1 - *All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen*

Princip 2 - *Barnets integritet ska respekteras*

Princip 3 - *Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem*

<sup>3</sup> Tidig upptäckt, tidiga insatser till barn och unga i Hjällbo.

<sup>4</sup> Just nu pågår ett arbete med att göra barnkonventionen till svensk lag. Barnrättighetsutredningen som tillsattes i mars 2013, har i mars 2016 lämnat sitt betänkande, "SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag".



- Princip 4 - Barn ska få kunskap om barnets rättigheter och vad de innebär i praktiken*
- Princip 5 - Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap*
- Princip 6 - Beslutsfattare och medarbetare ska ha kunskap om och kunna omsätta barnets rättigheter i sina verksamheter*
- Princip 7 - Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan*
- Princip 8 - Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn*
- Princip 9 - Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvecklas utifrån barnrättsperspektiv*

Samtliga dessa principer skulle på ett eller annat sätt kunna tillämpas i regionens dagliga arbete. Exakt hur och i vilken utsträckning borde utredas mer systematiskt, men vi avser i denna rapport ge exempel på hur det i ett övergripande perspektiv skulle kunna fungera.

## Beslutsfattande

De två första principerna om att lagstiftning ska ske i överensstämmelse med barnkonventionen, och barns integritet ska respekteras i alla sammanhang, skulle kunna uppnås genom att systematiskt lyfta ett barnrättsperspektiv vid samtliga tillfällen då beslut ska fattas.

I Västra Götalandsregionen fattas inga beslut om ren och skär lagstiftning, men många beslut om hur vad som ska gälla och hur verksamheterna ska styras. I Göteborgs stad tillämpas ett arbetssätt där samtliga tjänsteutlåtanden som tar ställning till ett förslag till beslut ska innehålla rubriken ”Barnperspektiv”, där det ska redogöras för vad förslaget har för effekter utifrån ett barnrättsperspektiv. Ett sådant krav ska införas även i Västra Götalandsregionen för att säkerställa att frågan alltid lyfts när ett beslutande organ tar ställning till ett beslut vilket gör att alla beslut genomsyras av ett barnperspektiv.

## Demokrati

Att ge barn och unga förutsättningar att uttrycka sina åsikter enligt den tredje principen kan till synes upplevas som svår att verkställa. Västra Götalandsregionen är en geografiskt stor region, med många olika verksamheter. Här jobbar Västra Götalandsregionen redan på olika sätt, till exempel genom Demokratitorg<sup>5</sup> där ungdomar har möjlighet att lyfta sina frågor inom en rad områden (*Politik för unga, vregion.se, u.d.*). Även kommittén för mänskliga rättigheter träffar ungdomar i syfte att låta dem komma till tals.

Men att hitta en klar gränsdragning över vilka frågor som rör barn och unga är i sig inte helt okomplicerat. För att öka barn och ungas inflytande över den direkta verksamheten, så som sjukvården, skulle emellertid inrättande av en form utav barnpatientråd för barn och unga på våra sjukhus och barnsjukhus vara ett steg mot större inflytande.

## Kunskap

De två principerna som rör kunskapsspridning om barns rättigheter, princip nummer fyra och fem, skulle kunna förverkligas genom att ge riktade uppdrag åt barnavårdscentraler och kommittén för mänskliga rättigheter.

Kommittén för mänskliga rättigheter skulle kunna inleda samverkan med kommunerna och skolor i syfte att kartlägga hur väl skolorna idag arbetar med dessa frågor, samt verka som en

<sup>5</sup> Västra Götalandsregionens politiker möter och samtalar med unga människor vid Demokratitorg som ordnas regelbundet på gymnasieskolor i Västra Götaland.

resurs för att hjälpa skolorna att informera och undervisa om barns rättigheter. Barnavårdscentraler och inom mödrahälsovården är en naturlig mötesplats för blivande föräldrar, och dessa verksamheter bör få ett riktat uppdrag att informera och diskutera kring barnets rättigheter utifrån ett perspektiv som förälder.

Frågan om att sprida och införa TUTI-arbetet till fler delar av regionen skulle också kunna vara ett led i detta arbete.

När det gäller princip 6 om att säkerställa kunskaperna kring barns rättigheter hos personal i Västra Götalandsregionens verksamheter finns det anledning att göra en kartläggning dels för att se vilka yrkeskategorier där det finns stort respektive litet behov av att säkerställa en god kunskap och förståelse för barns rättigheter, och var idag detta behov inte tillgodoses. Det kan handla om att införa riktlinjer om att vid varje nyanställnings introduktion ska information ges om hur regionen jobbar med barnrättsfrågor, till att verksamheter eller arbetsplatser ges utbildningar i dessa områden. Vad gäller beslutsfattare och regionens folkvalda politiker borde ett utbildningstillfälle erbjudas minst en gång per mandatperiod, med en möjlighet till ett uppföljningstillfälle.

### Samverkan, kartläggning och uppföljning

Regeringen har nu gett besked om att Barnkonventionen ska bli svensk lag 2018. I Västra Götalandsregionen pågår för närvarande en utbildning, via kommittén för mänskliga rättigheter, för att samtliga verksamheter ska stå väl rustade för att implementera barnkonventionen. Men vi ser inte att det räcker, vi vill gå ett steg längre. För barnen behövs sömlöst skydd. Det behövs att regionen, kommunerna, föreningslivet och samhällets övriga aktörer söker gemensamma vägar att gå för att implementera konventionen. Just detta talar också princip nummer sju om; samverkan mellan aktörer inom olika verksamheter som rör barn. Vi vill därför inrätta ett barnrättsforum, en regional plattform för stöd och samordning av barnrättsarbetet, med syfte att tillgodose barns mänskliga rättigheter.

Den åttonde principen om att aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar är ett uppdrag som kunskapscentrum för jämlik vård skulle kunna få. Denna princip kräver en löpande kartläggning och kunskapsinhämtning, för att sedan tillgängliggöras för tjänstemän, beslutsfattare och politiker.

Princip nio, om uppföljning av stora beslut som rör barn, är något som respektive förvaltning bör skrivas in i respektive förvaltnings olika typer av uppföljningsplaner (exempelvis redogöra för i årsbokslut), men ett övergripande ansvar för att följa upp detta bör ligga på regionstyrelsen.

Om dessa nio principer tillämpas i regionen skapas ett systematiskt arbete för att efterleva barnkonventionens föreskrifter regionalt. På så sätt har vi strukturerat upp ett arbetssätt som tar hänsyn till och ansvar över de samhällsstrukturer som råder i Västra götalandregionen.

#### Förslag:

Att implementera de nio principerna hämtade från strategin om att stärka barns rättigheter kan tillämpas inom Västra Götalandsregionens löpande verksamheter.

Att ett barnrättsforum inrättas i Västra Götalandsregionen.

## Del 2 – Särskilda insatser för ekonomiskt utsatta barn

Utöver generella och systematiska insatser på en övergripande strategisk nivå krävs också mer riktade insatser för barn som lever i ekonomisk utsatthet. De behöver riktas dels mot de geografiska områden och grupper där vi vet att problematiken ger stora avtryck, men också i form utav smarta insatser inom de områden där vi vet att svårigheterna för barn i ekonomisk utsatthet ofta uppstår. Exempel på dessa insatser lämnas i detta avsnitt. Generellt för åtgärderna måste ändå vara de har jämlikhetsskapande effekter.

### Barnhälsoindex

Ett första steg är att få en tydligare bild av den ekonomiska utsattheten bland barn i hela vår region, samt dess konsekvenser. Den studie som genomfördes i nordöstra Göteborg (*Köhler, 2010*) lämnar en rekommendation om att upprepa studien vid jämna mellanrum, samt att den borde breddas för att ge en bättre helhetsbild i Västra Götalandsregionen.

Det pågår ett arbete kring att samla in uppgifter som indikatorerna i denna studie bygger på, vilket på sikt kan möjliggöra regelbundna uppföljningar. Detta arbete bör från Västra Götalandsregionen prioriteras högre.

Insamlingen av indikatorer bör därtill göras så att det möjliggör att en sådan uppföljningsstudie kan brytas ner på en lämplig lokal nivå. Det kan för de större tätorternas del innebära på en stadsdelsnivå, medan i många andra fall kan det innebära på kommunnivå. Ett sådant uppdrag borde ges till folkhälsokommittén att årligen göra löpande uppföljningar på barnhälsoindex kopplat till barnfattigdom.

#### Förslag:

Att årligen genomföra en uppföljning av ett barnhälsoindex på delregional nivå i Västra Götalandsregionen med möjlighet till nedbrytning till kommunal och stadsdelsnivå.

### Kostnadsfria bussresor

En viktig förutsättning för ett jämlikt samhälle är att garantera barns och ungas rätt till likvärdiga möjligheter. Här ser vi att barns och ungas deltagande i olika skolaktiviteter som innefattar en avgift för exempelvis bussresa varierar på grund av att familjens ekonomi inte alltid räcker till. Skolinspektionen tillåter att en skola tar ut en avgift från barn om 100 kr vid enstaka tillfällen, något som Majblommans Riksförbund menar kan ha stora konsekvenser. När fenomenet har undersökts har det visat sig att 43 % av tillfrågade skolbarn har uppgett att skolpersonal har bett dem ta med pengar för en aktivitet, och att 6 % av barnen har behövt avstå från att delta i sådan aktivitet på grund av ekonomiska skäl (*Ericsson & Andersson, 2015*). Här kan vi förvänta oss stora regionala skillnader utifrån bilden av hur barnfattigdomen ser ut.

Frågan kring skolresor är i allt väsentligt en kommunal angelägenhet, men det är ett område där Västra Götalandsregionen kan bidra med sina verksamheter för att underlätta för barn att delta på lika villkor. Om en skolklass vill göra ett besök på någon av regionens kulturinstitutioner borde det kunna ske kostnadsfritt, och resor på Västtrafiks fordon skulle kunna täckas av regionen. Även utflykter och resor till färdmål dit den ordinarie kollektivtrafiken inte tar sig skulle Västra Götalandsregionen kunna vara med och finansiera resekostnader, eftersom vi vet vilka effekter och konsekvenser barnfattigdomen har.

Men även möjligheterna att resa på fritiden behöver stärkas. Vi vill därför införa en särskild barnrabatt på 50 % av vuxenpriset på biljetter i kollektivtrafiken, för att underlätta för barn och familjer att kunna ta sig till och från olika aktiviteter.

Västra Götalandsregionen bör ta initiativ till att samverka mellan kommuner och regionen i syfte att skriva en gemensam plan för hur arbetet kan ske kring barns villkor. I ett sådant arbete kan kommunerna och regionen också samverka i arbetet kring att ta fram rapporter över barnhälsoindex, något som föreslås i denna rapport. En djupare samverkan bör också syfta till att bli bättre på att fånga upp barn som är i riskzon att drabbas av effekterna av att leva i ekonomisk utsatthet.

#### **Förslag:**

Att undersöka möjligheten att införa fria skolresor till regionens kulturverksamheter för barn.

Att införa halverat pris i kollektivtrafiken för barn mellan 6 och 15 år

Att inleda och fördjupa samarbete med alla kommuner i Västra Götalandsregionen i syfte att öka samverkan kring barns lika villkor.

#### **Föreningsliv**

Med bakgrund av vetenskapen om att barn i ekonomisk utsatthet i lägre grad deltar i föreningslivet, borde regionen kunna stimulera till initiativ för att motverka denna effekt inom ramen för sitt folkhälsoarbete. Vi vet samtidigt att utländsk bakgrund är en av riskfaktorerna bakom ekonomisk utsatthet (*Ericsson & Andersson, 2015*).

På många håll i Sverige har föreningar och initiativ arbetats fram för att använda idrott och föreningsliv som integrationsprojekt av nyanlända, något som på många sätt haft positiva effekter (*Riksidrottsförbundet, 2016*). Med andra ord finns grund för att vinna flera synergieffekter vid riktade satsningar mot barn i ekonomisk utsatthet och familjer med utländsk bakgrund i syfte att öka deltagandet i föreningsliv.

Därför borde regiondirektören inleda ett arbete med att se över på vilket sätt regionens resurser på bästa sätt kan användas i syfte att stimulera lokala initiativ i syfte att öka föreningsdeltagandet bland nyanlända, barn som lever i familjer med utländsk bakgrund samt barn som lever i ekonomisk utsatthet. Detta bör även ses som ett viktigt led i integrationsarbetet inom ramen för regional utveckling.

#### **Förslag:**

Att stimulera lokala initiativ som syftar till att öka föreningsdeltagandet bland nyanlända, samt barn som lever i ekonomisk utsatthet.



## Sammanfattning av förslag

- Att implementera de nio principerna, hämtade från "strategin om att stärka barns rättigheter", inom Västra Götalandsregionens löpande verksamheter.
- Att inrätta ett barnrättsforum i regionen, för att i samarbete med kommuner, föreningsliv och andra samhällsaktörer medverka till att stödja och samordna utveckling av hållbara strategier för att implementera och tillämpa barnkonventionen i hela Västra Götalandsregionen.
- Att årligen genomföra en uppföljning av ett barnhälsoindex på delregional nivå i Västra Götalandsregionen med möjlighet till nedbrytning till kommunal och stadsdelsnivå.
- Att undersöka möjligheten att införa fria skolresor till regionens kulturverksamheter för barn.
- Att införa ett halverat biljettpreis i kollektivtrafiken för barn mellan 6 och 15 år.
- Att få en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård för åldersgruppen 0-25 år.
- Att genomföra ett handslag med kommunerna om att alla unga ska lämna skolan med godkända betyg.
- Att stimulera lokala initiativ som syftar till att öka föreningsdeltagandet bland nyanlända, samt barn som lever i ekonomisk utsatthet.

Denna rapport lämnar förslag på totalt åtta punkter av varierande omfattning med insatser i syfte att stärka barns rättigheter och förbättra barns villkor i Västra Götalandsregionen. Dessa förslag har för avsikt att märkbart minska de negativa effekterna, både på kort och lång sikt, som barnfattigdomen leder till. Västra Götalandsregionen ska vara en region där alla barn känner en framtidstro, och där ingen lämnas på efterkälken.

## Slutord

Det finns övertygande argument för att ett jämlikt samhälle är i alla avseenden bättre för alla invånare, deras hälsa och välbefinnande, även för barnen och också för den rika delen av befolkningen (*Wilkinson & Pickett, 2010*).

Det finns också rapporter kring barns hälsa i rika länder som visar att satsningar på utbildning och en jämn inkomstfördelning kan betyda minst lika mycket och i vissa fall mer för barns hälsa än satsningar på hälso- och sjukvård (*Bremberg, 2010*).

Detta pekar på vikten av att verka för förebyggande insatser, och jämlikhetsskapande åtgärder. Det är dessa principer som vi Socialdemokrater i Västra Götalandsregionen vill basera vårt samhällsbygge på.

**Vi vill skapa ett jämlikt samhälle, ett bättre samhälle, inte bara för vissa, utan för alla.**



## Referenser

- Blomquist, M. (2013).  
*Slutrapport, Habiliteringens insatser för barn i samverkansprojektet "Tidig upptäckt tidiga insatser"*.  
Västra Götalandsregionen.
- Bremberg, S. (2010).  
*Barn och ungas hälsa*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.
- Ericsson, U., & Andersson, M. (2015).  
*Ekonomisk utsatthet och dess konsekvenser*. Länsstyrelserna i Skåne och Västerbotten.
- Folkhälsokommittén, VGR. (den 17 November 2010).  
Barns välfärd och hälsa - Vad gör skillnad? 4-7. Västra Götalandsregionen.
- Käll, L. B. (2011).  
*Inverkan av utökad fysisk aktivitet på skolprestationer, kognition samt fysisk och psykosocial hälsa*.  
Göteborg: Göteborgs universitet.
- Köhler, L. (2010).  
*Barnhälsoindex för stadsdelarna i nordöstra Göteborg*. Nordiska Högskolan för  
folkhälsovetenskap.
- Mörk, E., Sjögren, A., & Svaleryd, H. (2014).  
*Hellre rik och frisk*. Stockholm: SNS Förlag.
- Politik för unga, vregion.se*. (u.d).  
Hämtat från vregion.se, politik för unga: <http://www.vregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startsida/Politik/Politik-for-unga/>
- Politik för unga, vregion.se*. (u.d).  
Hämtat från <http://www.vregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/startsida/Politik/Politik-for-unga/>
- Riksidrottsförbundet. (den 8 September 2016). *Svenskidrott.se*. Hämtat från  
<http://www.svenskidrott.se/Idrottfornyanlanda/Godaexempel/>
- Rädda Barnen. (2015).  
*Barnfattigdom i Sverige, årsrapport 2015*. Rädda Barnen.
- Socialstyrelsen. (2013).  
*Barns och ungas hälsa, vård och omsorg*. Socialstyrelsen.
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2010).  
*Jämlikhetsanden, Därför är jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen*.

## Bilaga 1

Källa: Rädda Barnens barnfattighedsrapporter, samt scb.se.

### Barnfattigdom, kommuner i Västra Götalandsregionen

Kommun	2010 andel barn ek.utsatthet	2014 andel barn ek.utsatthet	2014 tot. ant barn 2014	2014 ant barn ek.uts
Ale	7,4 %	6,4 %	6 545	419
Alingsås	8,4 %	7,1 %	8 271	587
Bengtstors	17,9 %	15,3 %	1 542	236
Bollebygd	6,0 %	5,9 %	1 977	117
Borås	12,9 %	11,6 %	22 038	2556
Dals-Ed	16,1 %	15,1 %	886	134
Essunga	13,6 %	8,9 %	1 081	96
Falköping	12,2 %	14,5 %	6 783	984
Färgelanda	12,9 %	16,1 %	1 241	200
Grästorp	8,3 %	7,3 %	1 073	78
Gullspång	16,4 %	27,3 %	874	239
Göteborg	18,2 %	16,9 %	104 456	17653
Götene	9,9 %	8,1 %	2 690	218
Herrljunga	10,7 %	9,4 %	1 855	174
Hjo	8,0 %	8,2 %	1 717	141
Härryda	5,2 %	3,7 %	9 381	347
Karlsborg	8,4 %	8,0 %	1 121	90
Kungälv	6,8 %	5,1 %	9 200	469
Lerum	5,5 %	5,1 %	10 028	511
Lidköping	6,1 %	7,1 %	7 591	539
Lilla Edet	13,7 %	13,1 %	2 638	346
Lysekil	12,0 %	11,3 %	2 463	278
Mariestad	9,4 %	8,4 %	4 395	369
Mark	9,2 %	8,4 %	7 098	596
Mellerud	18,8 %	16,2 %	1 551	251
Munkedal	13,3 %	11,3 %	1 991	225
Mölndal	6,0 %	5,5 %	14 326	788
Orust	7,3 %	7,2 %	2 644	190
Partille	6,2 %	5,5 %	8 704	479
Skara	10,2 %	13,1 %	3 716	487
Skövde	8,3 %	6,8 %	10 279	699
Sotenäs	10,5 %	8,0 %	1 335	107
Stenungsund	6,7 %	5,3 %	5 849	310
Strömstad	15,0 %	18,3 %	2 466	451
Svenljunga	11,8 %	14,2 %	2 049	291
Tanum	13,7 %	11,8 %	2 126	251
Tibro	10,4 %	12,8 %	2 170	278

Tidaholm	12,0 %	10,0 %	2 418	242
Tjörn	8,5 %	7,3 %	2 777	203
Tranemo	8,6 %	10,3 %	2 367	244
Trollhättan	18,0 %	19,2 %	12 034	2311
Töreboda	12,3 %	15,7 %	1 666	262
Uddevalla	12,0 %	12,0 %	10 975	1317
Ulricehamn	10,9 %	9,3 %	4 714	438
Vara	9,4 %	10,5 %	3 011	316
Vårgårda	10,9 %	8,8 %	2 430	214
Vänersborg	11,0 %	12,7 %	7 881	1001
Åmål	14,3 %	17,3 %	2 276	394
Öckerö	5,0 %	4,1 %	2 703	111

### Barnfattigdom, regioner och landsting

<b>Andel barn i ekonomiskt utsatta hushåll</b>	<b>2014</b>
01 Stockholms län	9,8 %
03 Uppsala län	9,0 %
04 Södermanlands län	16,6 %
05 Östergötlands län	13,1 %
06 Jönköpings län	10,5 %
07 Kronobergs län	12,9 %
08 Kalmar län	10,1 %
09 Gotlands län	10,0 %
10 Blekinge län	11,6 %
12 Skåne län	16,2 %
13 Hallands län	7,0 %
14 Västra Götalands län	11,8 %
17 Värmlands län	12,5 %
18 Örebro län	13,2 %
19 Västmanlands län	13,8 %
20 Dalarnas län	13,7 %
21 Gävleborgs län	14,5 %
22 Västernorrlands län	10,3 %
23 Jämtlands län	9,7 %
24 Västerbottens län	7,7 %
25 Norrbottens län	7,4 %





Socialdemokraterna

FRAMTIDSPARTIET

***"Ge barnen kärlek, mera kärlek och ännu mera kärlek, så kommer folkvettet av sig själv."***

*Astrid Lindgren*